

Куда Київ - 47
Проспект Перемоги 50
Редакція газети
"Сільські вісни"
Кому Редактор
т. Сподарєнку

Индекс предприятия связи и адрес отправителя

287522

Вінницька обл.
Гайсинський р-к
с. Краснопілка
Н. Громовий

Оранжерейные растения

= = =
252047

Пишите индекс предприятия связи места назначения

ШАНОВНИЙ ТОВАРИШУ РЕДАКТОР !

Надсилаю Вам розповідь про голод 33-го, який я бачив ! пережив сам. Матеріал був надрукований нашою районкою "Трибуна праці" редакції тому. Якщо не будете друкувати, то передайте тому, хто їх збирає для написання книги. Здається, Маняк.

З повагою Никифор Терент'йович Громовий,

директор музею, ветеран праці.

село Краснопілка Гайсинського району на Вінниччині.

ДО ВЕСНИ ПОГРІВ ЗВІЛЬНИВСЯ ВІД КАРТОПЛІ І БУРЯКІВ, А
КОМИН — ВІД СІЯНКИ: ШЕСТЕРО ГОЛОДНИХ ДІТЕЙ ВСЮ ЗИ-
МУ СІДІЛИ НА ПЕЧІ І, ЩОБ ВГАМУВАТИ ГОЛОД, ТИХЕНЬКО
ВІДКРУЧУВАЛИ ЦИБУЛИНКИ ВІД ВІНКІВ.

Дніми до нашого музею зайшов молодий учитель С. Т. Журавель і записав мене:

— Що у вашій історії села записано про голод 1933 року? Хто з людей того часу ще живий і з ким можна поговорити на цю тему?

— На жаль, у нашій історії записано надто мало, — відповів я. — Всього кілька загальних фраз, оскільки музей створювався в роки застою і деталізувати події ніхто не наважувався. А людей, які перенесли голод, маємо ще багато. До таких належу і я. Якщо згодні слухати мою розповідь, сідайте.

Сергій Тодосьович розташувався біля стола, розгорнув записника і приготував авторучку.

ДАЛЕКЕ — БЛИЗЬКЕ

СТОРІНКИ НЕНАПИСАНОЇ КНИГИ

Так-от, колего. Голод для більшості краснопілчан, у тім числі і для нашої багатодітної сім'ї, почався ще в 1932 році. Причина — продовольчі комісії на чолі з уповноваженим району очистили в людей комори, забрали майже всі запаси зерна. У хатах заглядали в закутки та в горшки, чи не заховане зерно там. Під осінь 1932 року ми, шестеро дітей та батьки, уже на повну силу відчули наближення нещастя. Що у нас залишилося? У погребі картоплі, якої вистачило б ледь на насіння, мішок чи два кормових буряків, діжечка огірків та на комісії кілька в'язанок цибулі для посадки весною. Аби полегшити становище з продуктами, батько продав останню вівцю, вторгнував гроши на дорогу і відправився у Москву на заробітки. До весни погріб звільнився від картоплі й буряків, а комин — від сіянки: шестero голодних дітей всю зиму сиділи на печі І, щоб вгамувати голод, тихенько відкручували цибулинки від вінків (відривати боялися, бо могла

почути мама та огріти ка-
чалкою).

Коли розстав сніг і потепліло, ми виповзли на-
двір. Вітер гойдав нами, голови паморочилися. Першою померла Надя, за нею — Ганнуся, Марійка ще трималася, але весь час благала сліба, хоч крихточку сліба (хліба). В селі почастішали випадки людоїдства: то брат зарізав і пошматку варив, то матір донечку з'їла. У нас становище трохи поліпшилося, коли на початку квітня із заробітків повернувся батько. Він працював конюхом на залізничній станції Кунцево під Москвою. Привіз відтіля мішок хліба і двадцять фунтів кукурудзяних крупів. Розповідав, що там коней печеним хлібом годували.

Марійка, наївшись вдосталь хліба, померла. Похоронивши її в старій свинині, бо дощок не мали, та наслухавшись про сільські трагедії від голодування, він увійшов до хати з батогом і на цурки посік паперовий портрет Сталіна, що висів на стіні.

Весна 1933-го видалася

холодною та дощовою. Це ще більше виснажувало людей. По дорогах стояли калюжі, і в них можна було бачити трупи, що лежали в різних позах. До хат їх не вносили — не було кому. Коли прибувала підвода, кидали на воза — і на цвинтар.

Зазирнувши одного разу в катрагу над погребом, я помітив там кілька мішків, наповнених зерном. Сповістив про це батькові і попросив одного або два мішки взяти собі. Батько заборонив чіпати чуже і пояснив мені, що вони заховані від продовольчої комісії, і що власник вірити нам. А це треба цінувати. Наступної ночі ті мішки забрали назад — комісія уже пройшла. Це мене не дивувало, бо по дво-рах трусили часто.

Батько сторожував на конюшні. Він та напарник по роботі десь купили кри-
ву коніку, зарізали її і поділилися м'ясом. Батько пересолив шматки і склав у дерев'яну діжку, яку за-
ховав на печі. Мамі заборонив варити й жарити, аби запах м'яса не доно-
сився до вулиці та не на-

кликав у хату комісію чи голодуючих. Через те ѹ діжку запрятав подалі від очей посторонніх. По кілька разів на день він добирався до тієї діжки, гострим ножем відрізував тонесеньку, як папрець, пелюстинку і сирою її ковтав. Пережовувати він не мав чим: на фронті громадянської війни розривна куля вирвала в нього півзелепи, яку замінили протези. Мама з трьома синами живилася супом з бур'янів та лушпайок картоплі (ще трохи було). Коли почалася сівба, я ходив за сівалкою або водив коней. Це приносило мені подвійну користь: я вже став колгоспником, мав свої трудодні і надію на хліб після жнів, а в кінці щодня теліпалася жменя вівса або ячменю, який я весь час жував і набирає сил. Якщо дірчали підвозити на посадку кормові буряки, тоді було справжнє свято: я їв їх сирими до нудоти. Іноді траплялися зерна сої, то ще більше приносило насолоди. Дехто від неї корччився і помирає, а я оживав.

Як комсомольця, у травні мене послали на роботу в Куно-Кунківський радгосп. Працював обліковцем молочновареної ферми. Мав кварту свіжого молока й кіло мамалиги. Раз на тиждень давали поласувати мелясу. Можна вже було жити, але прийшла звістка про смерть батька. Коли підходив до домівки, люди звернули й наказали стергти яму для батька. Пояснили, що копати нікому, а мертвих багато. Поки батька привезуть, то ѹ наповнять трупами. Батька затримують, бо для одного покійника підводи не дають. Макмак (це голова колгоспу) наказав почекати, поки набереться повен віз. Мама найняла двох чоловіків викопати яму і одному з них віддала майже нову шерстяну спідницю, в якій дівувала, а другому — велику квітчасту хустку.

Н. ГРОМОВИЙ,
засівдуючий музей.
с. Краснобілка.
(Закінчення буде).

ВИ ЧУЛИ ПРО БІЛУ КНИГУ? ЦЕ ПРО РЕПРЕСІЙ. БІЛА ТОМУ,
ЩО НЕНАПИСАНА. І ПРО ГОЛОД НЕНАПИСАНА. АЛЕ НАПИ-
ШУТЬ. І НАЗОВУТЬ ЙІ, ОЧЕВІДНО, ЧОРНОЮ.

ДАЛЕКЕ — БЛИЗЬКЕ

СТОРІНКИ НЕНАПИСАНОЇ КНИГИ

(Закінчення. Початок у
№ 142).

У радгоспі платили з великими перебоями, до того ж надто мало, і я завербувався на Донбас. Міняв шапки. Тричі гаряча їжа, два фунти хліба. За перший місяць купив мамі тканини на спідницю, за другий — гарну хустку. Міг і кваліфікацію там набути, але прийшов лист, що мама важко хвора і дуже хоче мене бачити.

Порозрахувався і поспішно повернувся додому. Матері живою не застав. Братья мали жахливий вигляд. Ноги попухли, їжа — одні бур'яни. Вишва заїдала. У дворі — ні курки, в хаті — ні сорочки. Сільська Рада й колгосп організували інтернат для осиротіліх. Степана, меншого брата, я влаштував туди, а старшого, Дмитра, відвів у прийми до молодиці, вдвоє старшої хоч би: чи всі відчули за нього. Сам же о. страхіття голоду? Чи всі

яке щастя! — поступив співчували нещасним? на педагогічні курси.

Населення ще довго відчувало голод. Були люди, як-от Міліян Гедзь, які запевняли, що людство вже ніколи не настъпить вволю хліба. За 1932—33 роки в Краснопілці з голоду померло майже половина мешканців, близько тисячі чоловік.

Повимирали цілі сім'ї, як-от Данила Мартинюка, Леонтія Хабла та багатьох інших.

Ви чули, Сергію Тодосьовичу, про Білу книгу? Це про репресій. Біла тому, що не написана. І про голод не написана. Але напишуть. І назовуть її, очевидно, Чорною.

На цьому можна б закінчити коротку розповідь. Але в ці важкі роки і з мою траплялися дії, які цікаві події, про які варто б розповісти. От хоч би: чи всі відчули за нього. Сам же о. страхіття голоду? Чи всі

Якось узимку добираєвся я до райцентру, на згадані курси. Пішки. Шлях пролягав через Михайлівку. Втомився, намерзся. Під пахвою торбина з печенім кормовим буряком та ячмінним коржем. Це підкріплення на тиждень. — Якби хто підвіз, — подумав.

І ось дядько на розмальованих санях, у кожусі виїжджає з гранівської дороги.

— Підвезіть до Гайсина, — прошу.

Взяв. Поки їхали лісом, було затишно, наче тепло. А як вибралися в поле, потягло холодом по колінах. А я ж в коротенькому кожушку з короткими рукавами, без рукавиць, в черевиках. Засовався.

Ти комсомолець? почув я з-під кожуха.

Авеж, — з гордістю відповів. Уже два роки

— То тобі холодно з цього боку, — поспівував дядько. — Пересідай на протилежний.

Мені треба було всього-на-всього перекинуті ноги на другий бік, а я зіскочив на ґрунт. Дядько цього й ждав: він поворушив віжками, вгодовані коні рвонули — і відстань збільшилася вміть. Я почав доганяти, вибився з сил, упав і ткнув:

— Дядьку, зупиніться, бо не дожену! — Мовчить, і не оглянувся. — Дядьку, скиньте торбу, бо пропаду з голоду.

Не скинув. Більше я його ніде не бачив.

Отримав призначення в Степашки. В що спакувати майно? З бляхі зігнув чемодана, вірізав дверці, пофарбував червоную глиною, якою жінки підводять призьби. Прийшов у Степашки — всі зареготали: спина червона, а чемодан лісий. Притулку не знайшов: кому потрібен квартирант у виснажених сім'ях. Переочучував і додому. Дали роботу в рідному селі. Та от біда: зарпала затримується на невизначений час.

— Збереш у людей податки — виплатимо, — кажуть.

Збираєв. Усі вчителі збиралі.

Нарешті, в 34-му люди ожили, обзавелися хлібом, життя відновилося. Та крікота на серцях залишилася: навіщо стільки людей даремно загинуло, чи не можна було обминути оте страхіття — голод?

Н. ГРОМОВИЙ,
засвідчуючий музеєм.
с. Краснопілка.